

9. Molyako V. A. (1995). Strategii resheniya novyih zadach v protsesse regulyatsii tvorcheskoy deyatel'nosti [Strategies to address the new challenges in the process of creative activity regulation]. *Psihologicheskiy zhurnal*, 1, 84-90 [in Russian].
10. Platonov K. K. (1986). *Struktura i razvitie lichnosti [The structure and development of personality]*. Moscow: Nauka. [in Russian].
11. Rubinshteyn S. L. (2000). *Osnovniy obshchey psihologii [Fundamentals of General Psychology]*. SPb.: Piter. – (Seriya «Mastera psihologii»). [in Russian].
12. Rubinshteyn S. L. (1976). Problemy obshchey psihologii [Problems of general psychology]. (Ed.). E. V. Shorohova. Moscow: Nauka. [in Russian].
13. Golubeva E. A. (Eds.). (1989). *Sposobnosti i sklonnosti: kompleksnyie issledovaniya*. Moscow: Pedagogika. [in Russian].
14. Teplov B. M. (1961). *Problemy individualnykh razlichiy [Problems of individual differences]*. Moscow: APN SRFSSR. [in Russian].

Poklad I. N. Historical and psychological transformation problems of development of the individual abilities in the scientific heritage of local psychologists. In the article, the scientific fittings are systematized for problems of capabilities, the psychological features of the development of capabilities. It traces the path of development of the concept of the theory of L. S. Vygotsky and his follower's theoretical developments to date. It is noted that the psychological heritage G. S. Kostyuk phenomenon of «ability» was seen as «universal essential properties common to all people», and thus be an integral component of the development problems and the formation of a growing personality. The theoretical and practical problems of development of abilities in the works of S. L. Rubinstein, in which scientists argued that the ability of a person - it is the various manifestations of his ability to assimilate knowledge and achievements of human culture, to study and work in which they are formed. When covering historically two opposing points of view on the nature of abilities, «hereditary» and «social». Results of research devoted to the study of the characteristics of general and special abilities analyzed the category of giftedness and talent. Proved that ability cannot be regarded as a simple property. This peculiar combination of the relatively stable range of mental property rights, which leads to the possibility of successful fulfillment of certain activities. However, the synthesis of specific properties is not permanent and unchanging.

Keywords: capabilities, making, gift, talent, genius, terms of development of capabilities.

Отримано 2.02.2017

УДК 159.9 : 316.6

Преснякова Людмила Валеріївна

СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНА МОДЕЛЬ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ ІНСПЕКТОРІВ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

Преснякова Л. В. Структурно-динамічна модель компетентності дільничних інспекторів прикордонної служби у професійному спілкуванні. На основі теоретичного аналізу автором розроблено та обґрунтовано структурно-динамічну модель компетентності дільничних інспекторів прикордонної служби у професійному спілкуванні. Основу моделі становлять комунікативна, перцептивна та інтерактивна компетентності, які складаються з когнітивного, особистісного та поведінкового компонентів. Показано, що комунікативна, перцептивна та інтерактивна компетентності

ґрунтуються на відповідних знаннях, вміннях, навичках та особистісних якостях особистості професіонала. Уточнено зміст понять, що було використано для позначення структурних елементів моделі, показано їх зв'язок з психологічними особливостями професійної діяльності та професійного спілкування, особистістю інспектора, результатами професійної діяльності.

Ключові слова: професійне спілкування, знання, вміння, навички, особистісні якості, компетентність у спілкуванні, комунікативна компетентність, перцептивна компетентність, інтерактивна компетентність.

Преснякова Л. В. Структурно-динамическая модель компетентности участковых инспекторов пограничной службы в профессиональном общении. На основе теоретического анализа автором разработана и обоснована структурно-динамическая модель компетентности участковых инспекторов пограничной службы в профессиональном общении. Основу модели составляют коммуникативная, перцептивная и интерактивная компетентности, которые состоят из когнитивного, личностного и поведенческого компонентов. Показано, что коммуникативная, перцептивная и интерактивная компетентности основываются на соответствующих знаниях, умениях, навыках и личностных качествах личности профессионала. Уточнено содержание понятий, которые были использованы для обозначения структурных элементов модели, показана их связь с психологическими особенностями профессиональной деятельности и профессионального общения, личностью инспектора, результатами профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессиональное общение, знания, умения, навыки, личностные качества, компетентность в общении, коммуникативная компетентность, перцептивная компетентность, интерактивная компетентность.

Постановка проблеми. Вивчення та визначення процесу спілкування, вичленення його окремих видів таких як особисте або фактичне, конфліктне або безконфліктне, вербальне чи невербальне, професійне, тощо, почало набувати розмаху у 70-х роках двадцятого сторіччя. Процес спілкування та його характеристики стали об'єктом аналізу на теоретичному, прикладному та емпіричному рівнях. Особливе місце в дослідженнях зайняло професійне спілкування. Аналіз професійного спілкування є вагомим для пошуку шляхів розвитку особистості професіонала, оскільки саме компетентність у професійному спілкуванні надає фахівцю можливості для досягнення успіху у будь-якій сфері професійно-ділових стосунків. Моделювання компетентності дільничних інспекторів прикордонної служби (ДПС) у професійному спілкуванні пов'язане з необхідністю розв'язання низки завдань: розведення понять «спілкування» і «комунікація», «професійне спілкування» та «ділове спілкування»; уточнення поняття «професійне спілкування ДПС»; уточнення поняття «компетентність у професійному спілкуванні» та супутніх йому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські психологи внесли вагомий внесок у розв'язання проблеми психологічної природи особистості професіонала, професійної спільноти та комунікативного аспекту її діяльності. Ефективна комунікація була предметом дослідження у працях Г. О. Балла, О. В. Киричука, С. Д. Максименка, соціально-психологічні аспекти комунікації в організації висвітлюються в роботах Л. М. Карамушки, Т. М. Титаренко, Ю. М. Швалба, професійне спілкування військовослужбовців вивчали О. Ф. Волобуєва, В. П. Печенізький, Ю. М. Ширококов, правоохоронців –

В. І. Барко, І. О. Дубова, І. О. Шинкаренко, прикордонників – Н. В. Берестецька, С. В. Капітанець, В. О. Назаренко. Проте, не зважаючи на значну увагу науковців до проблем спілкування низка проблем залишається не вирішеною.

Так, для позначення психологічного феномену спілкування сучасні психологи використовують два поняття: «спілкування» і «комунікація» і дотримуються різних підходів відносно їх співвіднесення. Тієї думки, що поняття «комунікація» більш широке, ніж поняття «спілкування» дотримуються Д. Ю. Прилюк, Є. П. Ільїн та А. В. Соколов та ін. Л. С. Виготський, О. О. Леонт'єв, А. В. Петровський, І. О. Зимня та ін. поняття «комунікація» і «спілкування» ототожнюють. Позиції, згідно з якою комунікація є однією зі складових спілкування, дотримуються Г. М. Андреева, М. С. Каган, С. Д. Максименко та ін. На думку С. Д. Максименка комунікація – це різні форми та засоби обміну і передавання інформації, завдяки яким стають можливими збагачення досвіду, нагромадження знань, оволодіння діяльністю, узгодження дій та взаєморозуміння людей. Водночас, він наголошує: «Контакти між людьми не обмежуються лише потребами передавання інформації. Спілкування завжди передбачає певний вплив на інших людей, зміну їх поведінки та діяльності. У цьому разі виявляється інтерактивна функція спілкування, функція впливу. Поради, інструкції, вимоги, накази, що висловлені у мовній формі та адресовані іншій особі, є спонуканнями до дії та регуляторами її поведінки» [1, с. 153]. У нашому дослідженні поняття «спілкування» також розглядається як ширше за поняття «комунікація», при цьому комунікація є одним з атрибутів спілкування поряд з інтерактивністю та перцепцією.

Наявність проблем з визначенням співвідношення поняття «спілкування» та «комунікація» спричиняє труднощі у визначенні поняття «професійне спілкування». Г. Є. Улунова виділяє п'ять основних підходів до визначення поняття «професійне спілкування» у психолого-педагогічній літературі: цільовий (професійне спілкування трактується з позицій його цільового призначення); структурний (професійне спілкування визначається через характеристику структурних аспектів що його утворюють); етапний (професійне спілкування є послідовністю певних етапів розгортання яких сприяє його ефективній реалізації); функціональний (професійне спілкування визначається через характерні для нього специфічні функції); вузькоспеціальний (професійне спілкування визначається у зв'язку з конкретною вузькою професійною діяльністю) [2].

Ще однією проблемою яку необхідно розв'язати є необхідність уточнення поняття «компетентність». Останнім часом поняття «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід» стали одними з найбільш вживаних термінів у сучасній психолого-педагогічній літературі. Водночас, поширення у науковому і практичному вжитку посилань на компетентність та компетенцію не свідчить про глибоку наукову розробку зазначених феноменів. Аналіз наукової літератури свідчить, що загальноприйнятий підхід до визначення поняття «компетентність» не склався, вітчизняні та зарубіжні науковці розглядають її по-різному: як специфічну здібність, необхідну для ефективного виконання конкретної дії в конкретній галузі, що містить вузькоспеціалізо-

вані знання, особливі наочні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії [3]; як інтерпретацію знань з метою застосування їх до розв'язання нових проблем [4]; як знання, уміння, навички, а також способи і прийоми їх реалізації в діяльності, спілкуванні, розвитку (саморозвитку) особистості [5]. У нашому дослідженні за основу взято поняття компетентності як такої характеристики суб'єкта діяльності, завдяки якій він об'єднує особисті та інші ресурси для перетворення ситуацій і досягнення поставлених цілей [6]. До складу зазначених ресурсів віднесені необхідні для прояву компетентності знання, уміння, навички та особистісні якості професіонала.

Таким чином, результати аналізу наукової літератури з проблеми професійного спілкування свідчать про наявність низки не вирішених на методологічному рівні питань, які суттєво впливають на моделювання компетентності ДПС у професійному спілкуванні. Зокрема, відсутні загальноприйняті визначення понять «спілкування» та «професійне спілкування». Науковці по-різному оцінюють співвідношення понять «спілкування» та комунікація», «професійне спілкування» та «ділове спілкування», «компетентність» та «компетенція», а також по-різному підходять до їх визначення. Для побудови моделі компетентності ДПС у професійному спілкуванні нами було уточнено деякі поняття:

спілкування – це, сторона спільної діяльності двох та більше індивідів, яка характеризується комунікацією, інтеракцією та перцепцією;

професійне спілкування – це, процес встановлення і підтримання професіоналом унормованого, прямого або опосередкованого контакту з іншою особою, що спрямований на досягнення професійно значимих цілей, створення умов для виконання поставлених перед професіоналом завдань;

професійне спілкування ДПС – це, комплексний процес обміну інформацією, взаємосприйняття та взаємодії інспектора з керівництвом та особовим складом прикордонних підрозділів, правопорушниками, особами, що перебувають поблизу державного кордону, представниками органів влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органів і місцевими жителями з метою виявлення, припинення, запобігання злочинам та адміністративним правопорушенням на державному кордоні, збирання даних обстановки, добування інформації про порушення законодавства України про державний кордон та правового виховання населення прикордоння;

компетентність ДПС у професійному спілкуванні – це, комплекс знань, умінь, навичок та особистісних якостей які визначають точність обміну інформацією, адекватність взаємосприйняття та ефективність взаємодії з керівництвом та особовим складом прикордонних підрозділів, правопорушниками, особами, що перебувають поблизу державного кордону, представниками органів влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органів і місцевими жителями з метою виявлення, припинення, запобігання злочинам та адміністративним правопорушенням на державному кордоні, збирання даних обстановки, добування інформації про порушення законодавства України про державний кордон та правового виховання населення прикордоння. Компе-

тентність ДПС у професійному спілкуванні складається з комунікативної, перцептивної та інтерактивної компетентностей.

Метою статті є обґрунтування авторської моделі компетентності ДПС у професійному спілкуванні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Уточнення визначення поняття компетентності ДПС у професійному спілкуванні дозволило нам розробити її структурно-динамічну модель. Робота над моделлю потребувала уточнення понять «комунікативна компетентність», «перцептивна компетентність», «інтерактивна компетентність» та їх змісту.

На сьогоднішній день у психолого-педагогічній практиці не існує єдиної точки зору щодо тлумачення комунікативної компетентності у професійній підготовці і навчанні взагалі. У моделі реалізовано підхід Г. М. Андрєєвої, яка вказувала на чотири основних характеристики комунікативної складової спілкування. По-перше, у комунікативному процесі відбувається не просто рух інформації, а як мінімум активний обмін нею. При цьому особливу роль для кожного учасника спілкування відіграють значущість і зміст інформації. Тому у кожному комунікативному процесі реально наявна єдність діяльності, спілкування і пізнання. По-друге, обмін інформацією обов'язково пов'язаний з впливом на поведінку партнера. Ефективність комунікації вимірюється саме тим, наскільки вдався цей вплив. Це означає, що при обміні інформацією відбувається зміна самого типу відносин, що склався між учасниками комунікації. По-третє, комунікативний вплив як результат обміну інформацією можливий лише за умови оволодіння особами, що спілкуються єдиною або подібними системами кодифікації і декодифікації інформації. Тільки прийняття єдиної системи значень забезпечує можливість партнерів розуміти один одного. По-четверте, в умовах людської комунікації можуть виникати специфічні комунікативні бар'єри соціального або психологічного характеру, які породжені об'єктивними соціальними причинами, приналежністю партнерів з комунікації до різних соціальних груп [7]. Зазначене, дало можливість уточнити визначення компетентності як складової компетентності у професійному спілкуванні – це, знання, вміння, навички та особистісні якості ДПС, які забезпечують опанування та застосування систем кодифікації (декодифікації) інформації для здійснення психологічного впливу на об'єкти професійного спілкування у процесі обміну інформацією та подолання комунікативних бар'єрів на рівні необхідному для ефективного виконання службових завдань охорони державного кордону в зоні відповідальності.

Сприйняття, як психічний процес, позначається у науковій літературі двома термінами – перцепція та соціальна перцепція. При моделюванні було використано підхід у якому йдеться «...не взагалі про соціальну перцепцію, а про міжособистісну перцепцію, або міжособистісне сприйняття (або – як варіант – про сприйняття людини людиною) [7, с. 120]. Г. М. Андрєєва, О. О. Бодальов, Л. А. Петровська та інші автори підкреслюють когнітивний аспект такої перцепції і розглядають її як сприйняття і розуміння іншої лю-

дини [7-9]. Л. А. Петровська описує п'ять складових сприйняття себе і партнера зі спілкування: співвіднесення себе з іншими; саморозуміння за допомогою оточуючих людей; самоаналіз свого зовнішнього вигляду; розуміння себе через результати власної діяльності і самоспостереження [8]. Н. Зорій стверджує, що «соціальна перцепція на даному етапі розвитку психології є поняттям категоріально невизначеним, оскільки не є ключовим в зарубіжній психології, в переважній більшості вона поглинається психологією впливу та соціального пізнання» [10, с. 44].

Категоріальна невизначеність поняття соціальна перцепція призводить до невизначеності поняття «перцептивна компетентність». Так, перцептивна компетентність розглядається як інтегративна якість особистості, яка проявляється в успішному сприйнятті зовнішніх ознак об'єктів, що сприймаються, співвіднесенні зовнішніх ознак з особистісними характеристиками об'єктів, що сприймаються, інтерпретації і прогнозуванні на цій основі їх вчинків і поведінки, розробці стратегії і тактики своєї власної поведінки [11]; як представленість у свідомості знань, досвіду самопізнання і пізнання особистісних рис, особливостей поведінки індивіда, а також здатність певним чином структурувати ці знання, адекватно розуміти і приймати іншу особистість [12]; як повнота і глибина сприйняття, розуміння та оцінки себе як індивіда, суб'єкта діяльності й особистості, а також інших соціальних суб'єктів в їх діяльності та спілкуванні, які засновані на творчості і життєвому досвіді [13]. Узагальнення результатів наукових досліджень соціальної перцепції дозволяють нам уточнити поняття перцептивної компетентності як складової компетентності у професійному спілкуванні – це, знання, вміння, навички та особистісні якості, які забезпечують максимально точне врахування ДПС детермінант перцептивної ситуації, у тому числі впливу механізмів, ефектів, емоційних регуляторів соціальної перцепції з метою адекватної самопрезентації, встановлення поведінкових характеристик об'єктів професійного спілкування, виявлення їх намірів, думок, здібностей, емоцій, установок та врахування їх при виконанні завдань охорони державного кордону в зоні відповідальності.

На відміну від комунікативної та перцептивної компетентності, досліджень з проблеми інтерактивної компетентності у спілкуванні значно менше. За результатами узагальнення наукової літератури С. М. Лупенко-Ковтун виділяє кілька підходів до трактування поняття «інтерактивна компетентність»: добра обізнаність про взаємодію; коло повноважень якої-небудь установи або особи під час взаємодії; кооперативне досягнення серед учасників інтеракції; вміння використовувати всі набуті знання з досвіду реального життя за допомогою мови; спільний обмін думками, ідеями, почуттями між двома або більше співрозмовниками, що стане результатом їх взаємного впливу один на одного; форма активізації роботи учнів за допомогою усного спілкування в межах групової роботи [14].

В уточненні поняття інтерактивної компетентності ДПС було враховано такі основні характеристики інтерактивної складової спілкування: організація спільної діяльності; група стає носієм спільної діяльності у процесі регуляції дій

одного індивіда «планами, дозрілими в голові іншого», що й робить діяльність спільною; у процесі взаємодії виробляються форми і норми спільних дій, які розділяють єдиний процес діяльності між учасниками, або змінюють діяльність кожного; особливості ситуації взаємодії визначають позицію (роль) і стиль поведінки і дій індивідів; у різних ситуаціях взаємодія набуває характеру або кооперації, або конкуренції (конфлікту); навіть при «поганих» міжособистісних відносинах взаємодія в групі обов'язково існує; результат діяльності кожного учасника з'єднується з кінцевим результатом спільної діяльності групи через розвиток міжособистісних стосунків у ході спільної діяльності, які реалізуються, насамперед, у кооперації; важливо розуміти як усвідомлюється кожним учасником його внесок у спільну діяльність: саме це усвідомлення допомагає кожному корегувати свою стратегію, на цій основі виникає взаєморозуміння між учасниками, яке впливає на успішність стратегії і тактики спільних дій; розгляд взаємодії в процесі спілкування вирваного з контексту діяльності позбавлений сенсу [7]. Аналіз зазначених характеристик взаємодії дає нам можливість розглядати інтерактивну компетентність ДПС у професійному спілкуванні як знання, вміння, навички та особистісні якості, які визначають вибір ефективних форм, норм, позицій і стилів спільної діяльності, забезпечують цілеспрямований вплив правоохоронця на ситуацію взаємодії, сприяють взаєморозумінню, кооперації, розв'язанню конфліктів та розвитку міжособистісних стосунків з об'єктами професійної діяльності в зоні відповідальності.

Наступним завданням створення структурно-динамічної моделі було визначення структурних компонентів складових компетентності ДПС у професійному спілкуванні. Науковці виділяють такі компоненти складових компетентності у спілкуванні: когнітивний, аксіологічний, мотиваційний, поведінковий, емоційно-вольовий, персональний [11]; когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий, поведінковий [15]. Отже, єдиний підхід до визначення структури складових компетентності у спілкуванні у науковців відсутній.

Виділення загального у поняттях комунікативної, перцептивної та інтерактивної компетентності ДПС у професійному спілкуванні дозволяє визначити їх структурні компоненти: когнітивний компонент – знання про психологічні феномени та особливості відповідної складової професійного спілкування; особистісний компонент – особистісні якості, що полегшують формування умінь і навичок професійного спілкування; поведінковий компонент – вміння та навички професійного спілкування, що формуються в результаті практичного досвіду реалізації набутих знань, умінь та особистих психологічних якостей у процесі професійного спілкування.

Динамічна складова моделі демонструє зв'язки між психологічними особливостями професійної діяльності та професійного спілкування, які визначають вимоги до розвиненості таких особистісних утворень інспектора, як знання, вміння, навички, психологічні якості. В свою чергу рівень розвиненості зазначених особистісних утворень інспектора визначає розвиненість як структурних компонентів компетентності так і загальний рівень компетентності інспектора у професійному спілкуванні. Чим вищий рівень компетент-

ності ДПС у професійному спілкуванні, тим вище рівень його професійної компетентності, що, в свою чергу, безпосередньо впливає як на результати професійного спілкування ДПС, так і на результати його професійної діяльності. Набуття ДПС досвіду у спілкуванні, як позитивного так і негативного, сприяє усвідомленню того, що компетентне професійне спілкування є однією з головних складових його професійної майстерності, створює умови для саморозвитку особистості професіонала, удосконалення його знань, вмінь, навичок та особистісних якостей, які необхідні для ефективного спілкування, що в свою чергу, сприяє покращенню результатів служби і мотивує ДПС до подальшого професійного зростання. В іншому випадку постає питання про придатність ДПС до виконання службових обов'язків за призначенням і переведення його на іншу посаду.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Моделювання компетентності ДПС у професійному спілкуванні дозволило виділити комунікативну, перцептивну та інтерактивну компетентності. Зазначені види компетентності ДПС містять: когнітивний компонент – знання про психологічні феномени та особливості відповідної сторони професійного спілкування; особистісний компонент – особистісні якості, що полегшують формування умінь і навичок професійного спілкування; поведінковий компонент – практичний досвід реалізації набутих знань, умінь, навичок та наявних особистих психологічних якостей у процесі професійного спілкування. Рівень компетентності ДПС у професійному спілкуванні визначає рівень його професійної компетентності і впливає на ефективність професійної діяльності. Збагачення досвіду професійного спілкування сприяє усвідомленню ДПС того, що компетентне професійне спілкування є однією з головних складових професійної майстерності, мотивує його до здобуття та вдосконалення знань, вмінь, навичок та особистісних якостей і, як наслідок, надає можливість більш ефективно виконувати службові завдання.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок у напрямі дослідження компетентності ДПС у професійному спілкуванні слід вважати проведення емпіричних досліджень наявного рівня сформованості відповідних знань, вмінь, навичок та особистісних якостей інспекторів, а також пошук наукових шляхів з їх вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Максименко С. Д. Загальна психологія: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, В. О. Соловієнко. – К. : Форум, 2000. – 543 с.
2. Улунова Г. Є. Підходи до визначення поняття "професійне спілкування" [Електронний ресурс] / Г. Є. Улунова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Психологія, 2011. – № 937, вип. 45. – С. 275-279. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPC_2011_937_45_63
3. Равен, Джон. Компетентность в современном обществе : Выявление, развитие и реализация : [Пер. с англ.] / Джон Равен. - М. : Когито-Центр, 2002. – 394 с.
4. Zemke R. Job Competencies: Can they Help you Design Better Training? / R. Zemke // Training, 1982. – № 19. – Р. 18-31.

5. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. Заведений. Педагогика и психология / Л. М. Митина. – М. : Академия, 2004. – 318 с.
6. Шадриков В. Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход // Высшее образование в России, 2004. – № 8. С. 26-31.
7. Андреева Г. М. Социальная психология : учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению с специальности "Психология" / Г. М. Андреева. – Изд. 5-е, испр. и доп. – Москва : Аспект Пресс, 2004. – 365 с.
8. Петровская Л. А. Компетентность в общении: Социально- психологический тренинг. / Л. А. Петровская. – М.: МГУ, 1989. – 216 с.
9. Бодалев А. А. Восприятие и понимание человека человеком / А. А. Бодалев. – М. : Изд-во МГУ, 1982. – 199 с.
10. Зорій Н. Особливості вивчення соціальної перцепції в соціальній психології [Електронний ресурс] / Н. Зорій // Актуальні питання суспільних наук та історії медицини, 2015. – № 1. – С. 43-46. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsnim 2015 1 8>
11. Борисенко Е. Н. Формирование компетентности в общении студента вуза [Электронный ресурс] / Е. Н. Борисенко // Сибирский педагогический журнал, 2011. – №2. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-kompetentnosti-v-obschenii-studenta-vuza>
12. Ершова Н. Н. Модель социально-перцептивной компетентности педагога [Электронный ресурс] / Н. Н. Ершова // Вестник ВятГГУ. 2009. - №1. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/model-sotsialno-pertseptivnoy-kompetentnosti-pedagoga>
13. Соколовская И. Э. Рассмотрение подхода к оптимизации системы оценивания социально-перцептивной компетентности руководителя в профессиональном общении [Электронный ресурс] / И. Э. Соколовская // МНКО, 2011. – №1. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/rassmotrenie-podhoda-k-optimizatsii-sistemy-otsenivaniya-sotsialno-pertseptivnoy-kompetentnosti-rukovoditelya-v-professionalnom>
14. Лупенко-Ковтун С. М. Формування інтерактивної компетентності – шлях формування нових моделей поведінки / С. М. Лупенко-Ковтун // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2010. – №13. – С. 93-98
15. Акимова М. К., Галстян О. А. Компетентность в профессионально-педагогическом общении и толерантность педагога / М. К. Акимова, О. А. Галстян // Наука и мир, 2016. – Т. 3. – №5 (33) – С. 88-95.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. Maksimenko S. D. Zagal'na psihologiya : Pidruch. dlya stud. vishch. navch. zakl. / S. D. Maksimenko, V. O. Zajchuk, V. V. Klimenko, V. O. Solovienko. – K. : Forum, 2000. – 543 с.
2. Ulunova G. Ie. Pidhodi do viznachennya ponyattya "profesijne spilkuвання" [Elektronnij resurs] / G. Ie. Ulunova // Visnik Harkivs'kogo nacional'nogo universitetu imeni V. N. Karazina. Seriya : Psihologiya. – 2011. – № 937, vip. 45. – S. 275-279. – Rezhim dostupu: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPC 2011 937 45 63>
3. Raven, Dzhon. Kompetentnost' v sovremennom obshchestve : Vyyavlenie, razvitie i realizaciya : [Per. s angl.] / Dzhon Raven. – M. : Kogito-Centr, 2002. – 394 s.
4. Zemke R. Job Competencies: Can they Help you Design Better Training? / R. Zemke // Training. – 1982. – № 19. – R. 18-31.
5. Mitina, L. M. Psihologiya truda i professional'nogo razvitiya uchitelya : ucheb. posobie dlya studentov vyssh. ped. ucheb. Zavedenij – Pedagogika i psihologiya / L. M. Mitina. - M. : Akademiya, 2004. – 318 .
6. Shadrikov V. D. Novaya model' specialista: innovacionnaya podgotovka i kompetentnostnyj podhod // Vysshee obrazovanie v Rossii. 2004. № 8. S. 26-31.

7. *Andreeva, G. M.* Social'naya psihologiya : uchebnik dlya studentov vysshih uchebnyh zavedenij, obuchayushchih'sya po napravleniyu s special'nosti "Psihologiya" / G. M. Andreeva. - Izd. 5-e, ispr. i dop. – Moskva : Aspekt Press, 2004. – 365 s.
8. *Petrovskaya L. A.* Kompetentnost' v obshchenii: Social'no-psihologicheskij trening. / L. A. Petrovskaya. – M.: MGU, 1989. – 216 s.
9. *Bodalev, A. A.* Vospriyatie i ponimanie cheloveka chelovekom / A. A. Bodalev. – M. : Izd-vo MGU, 1982. – 199 s.
10. *Zorij N.* Osoblivosti vivchennya social'noї percepcії v social'nij psihologii [Elektronnij resurs] / N. Zorij // Aktual'ni pitannya suspil'nih nauk ta istorii medicini. – 2015. – № 1. – S. 43-46. – Rezhim dostupu: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/apcnim201518>
11. *Borisenko E. N.* Formirovanie kompetentnosti v obshchenii studenta vuza [Elektronnyj resurs] / E. N. Borisenko // Sibirskij pedagogicheskij zhurnal. 2011. – №2. – Rezhim dostupa: <http://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-kompetentnosti-v-obshchenii-studenta-vuza>
12. *Ershova N. N.* Model socialno-perceptivnoj kompetentnosti pedagoga [Elektronnyj resurs] / N. N. Ershova // Vestnik VyatGGU. 2009. – №1. – Rezhim dostupa: <http://cyberleninka.ru/article/n/model-sotsialno-pertseptivnoy-kompetentnosti-pedagoga>
13. *Sokolovskaya I. E.* Rassmotrenie podhoda k optimizacii sistemy ocenivaniya social'no-perceptivnoj kompetentnosti rukovoditelya v professional'nom obshchenii [Elektronnyj resurs] / I. E. Sokolovskaya // MNKO. 2011. – №1. – Rezhim dostupa: <http://cyberleninka.ru/article/n/rassmotrenie-podhoda-k-optimizatsii-sistemy-otsenivaniya-sotsialno-pertseptivnoy-kompetentnosti-rukovoditelya-v-professionalnom>
14. *Lupenko-Kovtun S. M.* Formuvannya interaktivnoї kompetentnosti – shlyah formuvannya novih modelej povedinki / S. M. Lupenko-Kovtun // Naukovij visnik Volins'kogo nacional'nogo universitetu imeni Lesi Ukraїnki, 2010. – №13 – S. 93-98
15. *Akimova M. K., Galstyan O. A.* Kompetentnost' v professional'no-pedagogicheskom obshchenii i tolerantnost' pedagoga / M. K. Akimova, O. A. Galstyan // Nauka i mir. 2016. – T. 3. – №5 (33) – S. 88-95

Presniakova L. V. Structural and dynamic model of border guard inspectors competence in professional communication. Structural and dynamic model of border guard inspectors competence in professional communication, based on the theoretical analysis has been developed and proved by the author. The impact of psychological characteristics of professional activity and professional communication on the personality of a specialist and professional activity requirements for the competence of border guard inspectors have been highlighted. It has been shown that the model comprises the communicative, interactive and perceptive competences in professional communication, while each of them consists of cognitive, personality and behavioral components. The cognitive component is determined by the inspector's available knowledge and skills, the personal component is defined by psychological qualities necessary for successful professional communication, the behavior one is specified by the available skills of professional communication. It has been revealed that communicative, interactive and perceptive competences are based on appropriate knowledge, skills and personal qualities of specialist personality. The content of notions which were used to define the structural elements of the model has been clarified; their connection with the psychological characteristics of professional activity and professional communication has been emphasized. The influence of professional communication competence level upon the professional activity competence level has been indicated; the impact of results of inspector's professional communication on the results of his professional border guard activities has been characterized.

Keywords: professional communication, knowledge, skills, personal qualities, communication competence, communicative competence, perceptive competence, interactive competence.

Отримано 14.03.2017